

Рекомендації щодо адаптації нормативно-правового поля у сфері воєнної безпеки України для імплементації методологічних основ оцінювання стану та рівня воєнної безпеки держави

Recommendations on the Adaptation of the Regulatory and Legal Field in the Field of Military Security of Ukraine for the Implementation of Methodological Foundations for Assessing the State and Level of Military Security of the State

Андрій Ігнат'єв

кандидат наук з державного управління, докторант, e-mail: ertya1978@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0482-6024

Andrii Ihnatiev

Candidate of Sciences in Public Administration, Doctoral Student, e-mail: ertya1978@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0482-6024

Національний університет оборони України, Київ, Україна

National Defense University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Received: November 24, 2025 | Revised: December 08, 2025 | Accepted: December 31, 2025

DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.6.10>

Мета роботи. Формування рекомендацій щодо адаптації нормативно-правового поля у сфері воєнної безпеки України шляхом імплементації методологічних основ оцінювання стану та рівня воєнної безпеки держави.

Метод дослідження. Дослідження ґрунтується на комплексному методологічному підході, що включає: аналіз нормативно-правових актів України у сфері національної та воєнної безпеки; порівняльно-правовий метод; метод системного аналізу; логіко-структурний метод.

Результати дослідження. За результатами дослідження запропоновано систему національних інтересів у сфері воєнної безпеки; розроблено зміни до законодавства України у сфері національної та воєнної безпеки; уточнено ключові поняття (стан і рівень воєнної безпеки, національні інтереси); визначено принципи функціонування системи забезпечення воєнної безпеки; обґрунтовано механізм циклічного моніторингу, зокрема через ситуаційні центри; доведено необхідність окремого розділу закону щодо системи воєнної безпеки держави.

Теоретична цінність дослідження. Теоретична цінність дослідження полягає у: розробленні концептуальної моделі системи забезпечення воєнної безпеки держави; обґрунтуванні нових підходів до визначення стану та рівня воєнної безпеки на основі національних інтересів; уточненні понятійно-категоріального апарату, що раніше був фрагментарним; розвитку наукових основ правового забезпечення воєнної безпеки в умовах широкомасштабної збройної агресії.

Практична цінність дослідження. Практична значущість проявляється у можливості: нормативно закріпити процедури оцінки стану воєнної безпеки; підвищити ефективність взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони; посилити оперативність реагування на воєнні загрози на національному рівні; стандартизувати термінологію та управлінські підходи у діяльності органів державної влади; забезпечити інтеграцію із системами НАТО за принципом взаємосумісності.

Тип статті. Аналітична наукова стаття з елементами прикладного нормотворчого проектування.

Purpose. To develop recommendations for the adaptation of the regulatory and legal framework in the field of Ukraine's military security through the implementation of methodological foundations for assessing the state and level of the state's military security.

Method. The research is based on a comprehensive methodological approach that includes analysis of Ukrainian regulatory and legal acts in the field of national and military security; the comparative legal method; the system analysis method; and the logical-structural method.

Results of the research. The research results include: a proposed system of national interests in the field of military security; drafted amendments to Ukrainian legislation in the field of national and military security; clarification of key concepts (state and level of military security, national interests); identification of principles for the functioning of the military security system; substantiation of a mechanism for cyclical monitoring, including through situational centers; and justification of the need for a separate section of the law dedicated to the state's military security system.

Theoretical implications. The theoretical value lies in the development of a conceptual model of the state's military security system; the substantiation of new approaches to determining the state and level of military security based on national interests; clarification of the conceptual and categorical framework, which was previously fragmented; and the advancement of scientific foundations for the legal support of military security under conditions of large-scale armed aggression.

Practical implications. The practical significance is reflected in the possibility to: legally formalize procedures for assessing the state of military security; improve the effectiveness of interaction among actors in the security and defense sector; strengthen the operational response to military threats at the national level; standardize terminology and management approaches in the activities of public authorities; and ensure integration with NATO systems based on the principle of interoperability.

Paper type. Analytical research article with elements of applied legislative design.

Ключові слова: нормативно-правове поле, сектор безпеки і оборони України, реагування на загрози воєнній безпеці, науково-методичний апарат оцінювання стану та рівня воєнної безпеки держави.

Key words: regulatory and legal framework, Ukraine's security and defense sector, the Security and Defense Sector of Ukraine, response to military security threats, scientific and methodological framework for assessing the state and level of the state's military security.

Вступ

Національна безпека є надбанням лише сильної державної організації суспільства, де право здатне виконати своє призначення.

Якщо звернутися до історії України, то знайдемо підтвердження правила, відповідно до якого ігнорування безпекових питань суттєво послаблює не лише прагнення, але й реальні дії щодо розбудови суверенної держави. Такою є історія української державності упродовж минулого століття, такими є соціальні, політико-правові події на початку ХХІ століття [1]. Сьогодні, під час героїчного протистояння Українського Народу збройній навалі російської федерації питання забезпечення воєнної безпеки є як ніколи в історії України актуальним.

На сьогодні наукові дослідження правових проблем національної та воєнної безпеки в юридичній науці представлені чисельними розробками. Проте далеко не всі наукові дослідження (точніше їх взагалі не виявлено) стосуються безпосередньо удосконаленню (адаптації) нормативно-правового поля на засадах імплементації методологічних розробок науковців з військового напрямку дослідження, а саме інструментальних засобів використання яких надає можливість оцінювати стан та рівень воєнної безпеки держави. У переважній більшості розкриваються окремі аспекти правових проблем у сфері національної безпеки.

Серед значної кількості наукових праць з проблем національної безпеки найбільш значущим для наукової теорії і практики є запропонований В. П. Горбуліним та А. Б. Качинським підхід до стратегічного планування у вирішенні проблем національної безпеки [2], який натомість не знайшов необхідного та постійного застосування у секторі безпеки і оборони.

Однакове тлумачення усіма суб'єктами забезпечення воєнної безпеки основного понятійно-категорійного апарату у сфері воєнної безпеки, а також удосконалення законодавчої бази у контексті удосконалення системи забезпечення воєнної безпеки держави, її принципів функціонування та функцій покладених на неї в разі впровадження у нормативно-правове поле України сприятиме підвищенню відповідальності за забезпечення воєнної безпеки, підвищить ефективність процедур взаємодії та сприятиме подальшому сталому розвитку системи забезпечення воєнної безпеки України. Запропоновані у науковій праці пропозиції щодо удосконалення нормативно-правового поля України дозволять більш оперативно та адекватно реагувати на виявлені загрози у сфері воєнної безпеки, упереджувати в їх динамічному розвитку та більш гарантовано захищати національні інтереси України, її територіальну цілісність та державний суверенітет.

Теоретичні основи дослідження

Аналіз останніх досліджень і публікацій, свідчить про те, що у сучасному науковому світі в цілому дослідження присвячені проведенню теоретико-правового аналізу ключових особливостей національної безпеки в умовах дії правового режиму воєнного стану (наприклад [4]).

Окремо доцільно зазначити роботу [5]. У праці розкрито концептуальні, політико-правові та організаційно-управлінські засади дослідження воєнної безпеки України, які дозволяють розв'язувати складні спеціалізовані завдання щодо адекватного реагування на загрози національним інтересам України у воєнній сфері в сучасних умовах державотворення.

У [6] акцентовано увагу на те, що в умовах трансформаційних змін в Україні питання національної безпеки є одним з ключових. У статті використано ряд загальнонаукових, юридичних, філософських методів і підходів. Світоглядна позиція авторів зумовлюється розвитком сучасного складного стану нашої держави, воєнний стан, виклики, глобалістична військова інтервенція росії і т.п. Все це вимагає характерних підходів і методологічного розширення проблематики на його засадах цивілізаційного підходу, концептуальних підходів правознавства із застосуванням системних методів. Теоретичне і практичне значення

дослідження містить комплексний аналіз окресленої проблематики інституційного забезпечення проблеми національної безпеки в Україні на законодавчому рівні.

У [7] представлено матеріали доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Організаційно-правове забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану» (7 липня 2023 р., м. Кропивницький). Розглянуто актуальні теоретичні та практичні питання, що стосуються забезпечення національної безпеки України з урахуванням воєнно-політичних загроз і викликів. Наведено пропозиції з удосконалення законодавства і правозастосовної практики, спрямовані на підвищення ефективності діяльності державних органів та інших суб'єктів, що беруть участь у забезпеченні національної безпеки України.

Таким чином, аналізуючи представлені та інші напрацювання наукового товариства, стає зрозумілим, що на сьогоднішній день наукових доробок щодо удосконалення нормативно-правового поля на засадах імплементації методичних напрацювань щодо оцінки стану та рівня воєнної безпеки держави не існує.

З метою вдосконалення нормативно-правового поля України та впровадження у практичну площину методології представленої у [3; 8-11 та інші] автором статті розроблені пропозиції щодо внесення змін у чинне законодавство України, що виявило потребу представлення їх на загал наукового товариства.

Мета статті. Розкрити рекомендації, щодо адаптації нормативно-правового поля, які спрямовані на забезпечення своєчасного реагування сектору безпеки і оборони на виявлені загрози в інтересах воєнної безпеки України на засадах імплементації методологічних основ оцінювання стану та рівня воєнної безпеки держави.

Постановка проблеми

Роль нормативно-правового поля в Україні відіграє першорядну позицію у забезпечення воєнної безпеки держави, своєчасному та адекватному реагуванні на виявлені воєнні загрози системою забезпечення воєнної безпеки. Тому нормативно-правове поле потребує уважного, постійного вдосконалення. Існуючі некоректності та недоліки у нормативно-правовому полі України викриті та висвітлені у багатьох наукових публікаціях у фахових науково-практичних виданнях України (наприклад [3; 4]).

Результати

У Законі України “Про національну безпеку України” [12] (в Розділі I Загальні положення, стаття 1. Визначення термінів) додати:

Національні цінності – це фундаментальні моральні норми, звичаї, традиції, що визначають життєву позицію людей, а також надбання суспільства в матеріальній та духовній культурі;

“підсистема реалізації національного інтересу” – блок юридичних, нормативно-правових актів, створена організаційна підсистема, що здійснює комплекс заходів та сам комплекс заходів, що практично реалізують національний інтерес;

Об'єкти воєнної безпеки є громадяни, суспільство, сектор безпеки і оборони, держава та національні інтереси у сфері воєнної безпеки.

Суб'єкти забезпечення воєнної безпеки України – Верховна Рада України, Президент України, Рада національної безпеки та оборони України (Ставка Верховного Головнокомандувача сил оборони у разі її створення), Кабінет Міністрів України, судова гілка влади, центральні та місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші державні органи, Збройні Сили України, інші військові формування, правоохоронні органи, підприємства, установи та організації (у тому числі наукові), які виконують завдання у сфері воєнної безпеки;

паспорт національного інтересу – опис процесу реалізації кожного національного інтересу, який включає: нормативно-правове поле, яке описує процедури взаємодії елементів підсистеми реалізації національного інтересу; повний опис структури організаційної підсистеми, а також повний опис комплексу заходів, спрямованих на реалізацію даного національного інтересу;

система забезпечення воєнної безпеки держави – соціально-організаційна багаторівнева система державних та недержавних інститутів (суб'єктів забезпечення воєнної безпеки), об'єднаних загальними цілями і завданнями із захисту процесу реалізації національних інтересів у сфері воєнної безпеки від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз;

цільова функція (ефективність функціонування) системи забезпечення воєнної безпеки держави – ступінь наявності основних системних властивостей (якостей), які забезпечуватимуть максимальну нейтралізацію загроз національним інтересам у сфері воєнної безпеки;

Стан воєнної безпеки держави – характеристика ступеня реалізації національних інтересів у сфері воєнної безпеки, яка ураховує вплив небезпек і загроз цим інтересам;

рівень воєнної безпеки – інтегральний показник ступеня захищеності процесу реалізації національних інтересів у сфері воєнної безпеки від негативного впливу можливих загроз на певний момент (період) часу;

Розділ II Засади національної безпеки України, стаття 3. назву статті змінити на Національні інтереси України та викласти усі національні інтереси за сферами національної безпеки, при цьому національні інтереси у сфері воєнної безпеки є таблиця.

У зв'язку з надважливістю забезпечення воєнної безпеки для збереження незалежності та суверенітету України її територіальної цілісності додати Розділ Забезпечення воєнної безпеки України. Для цього Розділ IV Сектор безпеки і оборони змістити та призначити його розділом V, аналогічно змістити нумерацію усіх наступних розділів та вставити Розділ IV Забезпечення воєнної безпеки України, в якому викласти:

Роль воєнної безпеки. Воєнна безпека України є однією із засадничих умов реалізації права українського народу на самовизначення, збереження держави Україна та забезпечення її сталого розвитку на основі найвищих цінностей демократії, верховенства права, свободи, гідності, безпеки і процвітання громадян усіх національностей [13].

Воєнна безпека досягається комплексним використанням політичного, військового, економічного, науково-технологічного, демографічного, ресурсного, інформаційного, морально-психологічного потенціалу країни, насамперед для зниження рівня воєнної небезпеки в будь-яких умовах.

Забезпечується воєнна безпека України через реалізацію Стратегії воєнної безпеки системою забезпечення воєнної безпеки.

Головною метою забезпечення воєнної безпеки України є виявлення і нейтралізація зовнішніх і внутрішніх загроз національним інтересам України у воєнній сфері для створення сприятливих умов реалізації національних інтересів у сфері воєнної безпеки.

Забезпечення воєнної безпеки України базується на концепціях:

Таблиця – Національні інтереси України у сфері воєнної безпеки (варіант)

Сфера воєнної безпеки	Національні інтереси у сфері воєнної безпеки
Воєнно-політична сфера (зовнішньополітична)	Підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права. Прирівнювання міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, до статусу Законів України.

Сфера воєнної безпеки	Національні інтереси у сфері воєнної безпеки
	<p>Гарантування піклування та захист своїх громадян, які перебувають за межами України.</p> <p>Інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.</p> <p>Активізація реформ з метою досягнення відповідності критеріям членства в НАТО у рамках імплементації річних національних програм під егідою Комісії Україна – НАТО.</p> <p>Отримання запрошення до приєднання до Плану дій щодо членства в НАТО.</p> <p>Всебічне співробітництво зі США, Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, Канадою, Федеративною Республікою Німеччина, Французькою Республікою спрямоване на зміцнення гарантій незалежності й суверенітету, сприяння демократичному поступу та розвитку України.</p> <p>Стратегічне партнерство з Азербайджанською Республікою, Грузією, Литовською Республікою, Республікою Польща, Турецькою Республікою.</p> <p>Партнерські відносини з іншими державами Балтії та державами Північної Європи, а також тісні добросусідські відносини з державами Центральної та Південно-Східної Європи.</p> <p>Практична взаємодія з державами – членами НАТО у гарантуванні безпеки у Чорноморському басейні.</p> <p>Відстоювання незалежності і державного суверенітету в умовах відбиття широкомасштабної агресії РФ проти України</p> <p>Відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України.</p> <p>Захист прав, свобод і законних інтересів своїх громадян на тимчасово окупованих територіях.</p> <p>Вдосконалення санкційної політики і мінімізації шкоди для своїх національних інтересів.</p>
Воєнно-політична сфера (внутрішньополітична)	<p>Недопущення використання ЗС України та інших військових формувань для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкоджання їх діяльності.</p> <p>Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони.</p> <p>Забезпечення об'єктивного і своєчасного інформування вищих органів влади і громадськості про стан справ в органах сектору безпеки і оборони.</p> <p>Дотримання вимог Конституції і законів України у діяльності органів сектору безпеки і оборони, недопущення їх використання для узурпації влади, порушення прав і свобод людини і громадянина.</p> <p>Ефективна реалізація стратегій, доктрин, концепцій, державних програм та планів у сферах національної безпеки і оборони.</p> <p>Дотримання стану правопорядку в органах сектору безпеки і оборони.</p> <p>Ефективне використання ресурсів, зокрема бюджетних коштів, органами сектору безпеки і оборони.</p> <p>Наявність можливості утворення вищого колегіального стратегічного органу воєнного керівництва обороною держави в особливий період.</p> <p>Ефективне планування у сферах національної безпеки і оборони, визначення засад воєнної, військової кадрової та військово-технічної політики у сфері оборони, координація діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування щодо підготовки держави до оборони.</p>

Сфера воєнної безпеки	Національні інтереси у сфері воєнної безпеки
	<p>Своєчасність у прийнятті рішень щодо захисту національних інтересів України.</p> <p>Оснащення сектору безпеки і оборони сучасним озброєнням і військовою технікою, створення необхідних запасів матеріально-технічних засобів та необхідних для цього потужностей оборонно-промислового комплексу, реалізація інших заходів з посилення обороноздатності держави.</p> <p>Ефективне проведення комплексного огляду сектору безпеки і оборони, яке включає оборонний огляд, огляд громадської безпеки та цивільного захисту, огляд оборонно-промислового комплексу, огляд розвідувальних органів України, огляд загальнодержавної системи боротьби з тероризмом, огляд стану кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та критичної інформаційної інфраструктури.</p> <p>Розвиток інституційних спроможностей Міністерства оборони України та інших органів управління складових сил оборони.</p> <p>Удосконалення систем мобілізаційної підготовки та мобілізації, оперативного обладнання території держави</p> <p>Державна підтримка оснащення Збройних Сил України та інших складових сил оборони новим, зокрема високотехнологічним, озброєнням, військовою та спеціальною технікою</p> <p>Реалізація ефективних антикорупційних програм і запровадження нетерпимості до корупції та проявів корупційних явищ.</p> <p>Запобігання, виявлення та припинення проявів сепаратизму, тероризму, екстремізму, припинення діяльності незаконних збройних формувань, політично мотивованого насильства та інших зазіхань на конституційний лад.</p> <p>Забезпечення державної безпеки, з неухильним дотриманням прав і свобод людини і громадянина:</p> <ul style="list-style-type: none"> протидії розвідувально-підривної діяльності проти України; боротьби з тероризмом; контррозвідувального захисту державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності, оборонного і науково-технічного потенціалу, об'єктів критичної інфраструктури; охорони державної таємниці. <p>Забезпечення розвідувальної діяльності з метою захисту національних інтересів України від зовнішніх загроз.</p> <p>Забезпечення державної охорони органів державної влади України, забезпечення безпеки посадових осіб та охорони об'єктів, визначених законом.</p> <p>Забезпечення функціонування і розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку</p>
Воєнно-стратегічна (військова) сфера	<p>Забезпечення укомплектованості Сектору безпеки і оборони, та готовності до виконання завдань за призначенням у мирний час та в особливий період.</p> <p>Здатність забезпечити ЗС України стримування та відсіч збройної агресії проти України, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України, приймати участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом.</p> <p>Здатність ведення силами оборони всіх форм і способів збройної боротьби з агресором, зокрема асиметричних та інших дій.</p> <p>Нарощування спроможностей системи протиповітряної оборони.</p> <p>Створення цілісної системи територіальної оборони.</p>

Сфера воєнної безпеки	Національні інтереси у сфері воєнної безпеки
	<p>Здатності системи управління, сил оборони, швидко відновлюватися та адаптуватися до змін у безпековому середовищі й до тривалого протистояння в наданні відсічі і стримування збройної агресії проти України.</p> <p>Забезпечення професійним кадровим потенціалом ЗС України та інших складових сил оборони.</p> <p>Розвиток систем військової освіти та підготовки особового складу для сил оборони.</p> <p>Розвиток системи воєнної науки, спрямованої на вирішення теоретичних і практичних завдань забезпечення всеохоплюючої оборони України, розроблення новітніх систем озброєння, військової та спеціальної техніки.</p> <p>Підтримання технічної готовності та модернізація озброєння, військової та спеціальної техніки, оснащення сил оборони високоточними засобами ураження, безпілотними платформами (системами), космічною технікою військового (подвійного) призначення.</p> <p>Розвиток спроможностей сил оборони України щодо стратегічних комунікацій у сфері оборони.</p> <p>Ефективна організація в силах оборони заходів оборонного планування, визначення засад воєнної, військової кадрової політики.</p> <p>Ефективне планування, координація та контроль за підготовкою всіх складових сил оборони з метою набуття ними необхідних об'єднаних спроможностей.</p> <p>Спроможність видів, окремих родів військ (сил) ЗС України здійснювати передачу визначеного комплексу боєздатних сил і засобів Командувачу об'єднаних сил.</p> <p>Здатність Командування об'єднаних сил здійснювати ефективне планування застосування та безпосереднє управління об'єднаними силами і засобами ЗС України, інших складових сил оборони, а також національним контингентом і національним персоналом у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки.</p> <p>Забезпечення стійкого функціонування транспорту в мирний час та в особливий період, зокрема виконання завдань з технічного прикриття, відбудови, встановлення загороджень на об'єктах національної транспортної системи України з метою забезпечення діяльності ЗС України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України.</p>
Воєнно-економічна сфера	<p>Розвиток рівноправних взаємовигідних відносин у воєнно-економічній сфері з іншими державами.</p> <p>Розвивати ринкову конкуренцію, забезпечити демонополізацію економіки у воєнно-економічній сфері.</p> <p>Забезпечення створення, утримання та оновлення запасів матеріальних засобів, достатніх для проведення стратегічного розгортання військ (сил), операцій сил оборони, ведення територіальної оборони України та організації руху опору.</p> <p>Здатність системи управління національною економікою, інфраструктурою швидко відновлюватися та адаптуватися до змін у безпековому середовищі й до тривалого протистояння в наданні відсічі і стримування збройної агресії проти України.</p>
Воєнно-технологічна сфера	<p>Визначення засад військово-технічної політики у сфері оборони.</p> <p>Упровадження сучасних інформаційних та космічних технологій, автоматизація управлінських процесів і цифровізація діяльності в силах оборони України з відповідним рівнем захищеності інформації.</p>

Сфера воєнної безпеки	Національні інтереси у сфері воєнної безпеки
	<p>Сприяти розвитку авіаційної та космічної галузей як таких, що мають значний потенціал і можливості для виробництва високотехнологічної продукції цивільного та оборонного призначення.</p> <p>Державна підтримка оснащення ЗС України та інших складових сил оборони новим, зокрема високотехнологічним, озброєнням, військовою та спеціальною технікою.</p>
Воєнно-інформаційна сфера	<p>Підвищення рівня інформаційної культури та медіаграмотності в суспільстві для протидії маніпулятивним та інформаційним впливам.</p> <p>Створення системи раннього виявлення, прогнозування та запобігання гібридним загрозам.</p> <p>Ужиття заходів щодо запобігання та протидії поширенню дезінформації та деструктивної пропаганди стосовно європейської та євроатлантичної інтеграції України.</p> <p>Створення системи протидії дезінформації та інформаційним операціям, спрямованої на запобігання, максимально швидке виявлення та реагування держави і суспільства на інформаційні загрози.</p> <p>Розвиток спроможностей складових сил оборони щодо протидії загрозам в інформаційному просторі.</p> <p>Набуття спроможностей сил оборони проведення інформаційно-психологічних операцій та інших заходів, спрямованих на запобігання, стримування та відсіч збройної агресії Російської Федерації проти України</p> <p>Запровадження дієвих механізмів виявлення, фіксації, обмеження доступу та/або видалення з українського сегмента мережі Інтернет інформації, розміщення якої обмежено або заборонено законом</p>
Воєнно-кібернетична сфера	<p>Розбудова національної системи кібербезпеки на засадах стримування, кіберстійкості та взаємодії.</p> <p>Розвиток спроможностей щодо забезпечення кібербезпеки, кіберзахисту та кібероборони під час підготовки та ведення всеохоплюючої оборони України.</p> <p>Набуття здатності національної системи кібербезпеки швидко адаптуватися до внутрішніх і зовнішніх загроз у кіберпросторі, підтримувати та відновлювати стає функціонування національної інформаційної інфраструктури, насамперед об'єктів критичної інформаційної інфраструктури.</p> <p>Розвиток стратегічних відносин у сфері кібербезпеки із ключовими іноземними партнерами, передусім з ЄС, США та іншими державами - членами НАТО, співробітництво у цій сфері з іншими державами та міжнародними організаціями на основі національних інтересів України (взаємодія).</p> <p>Створення та забезпечення розвитку (у тому числі кадрово та технологічно) підрозділів з повноваженнями ведення збройного протиборства в кіберпросторі.</p> <p>Запровадження ефективних механізмів взаємодії основних суб'єктів національної системи кібербезпеки та сил оборони в частині спільного виконання завдань кібероборони.</p> <p>Забезпечення безперервного здійснення контррозвідувальних заходів з виявлення, попередження та припинення розвідувально-підривної діяльності іноземних держав, актів кібершпигунства та кібертероризму, усунення умов, що їм сприяють, та причин їх виникнення для убезпечення інтересів держави, суспільства і окремих громадян.</p>

Сфера воєнної безпеки	Національні інтереси у сфері воєнної безпеки
	<p>Забезпечення набуття правоохоронними органами та державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями спроможностей для мінімізації загроз кіберзлочинності, посилення їх технологічного і кадрового потенціалу для проведення превентивних заходів та розслідування кіберзлочинів</p> <p>Набуття здатності всіх заінтересованих сторін, насамперед суб'єктів сектору безпеки і оборони, своєчасно й ефективно реагувати на кібератаки, забезпечити режим постійної готовності до реальних та потенційних кіберзагроз, виявляти та усувати передумови до їх виникнення, забезпечивши тим самим кіберстійкість, передусім об'єктів критичної інформаційної інфраструктури</p> <p>Створення національну систему управління інцидентами в кіберпросторі.</p> <p>Реформування системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері кібербезпеки,</p>
Воєнно-соціальна сфера	<p>Забезпечення соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей</p> <p>Забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України</p> <p>Право громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування</p> <p>Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.</p> <p>Сприяння консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.</p> <p>Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України.</p> <p>Надання жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям.</p> <p>Забезпечення житлом усіх військовослужбовців сектору безпеки і оборони.</p> <p>Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону.</p> <p>За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає юридична відповідальність.</p>
Воєнно-епідеміологічна сфера	Становлення та розвиток Медичних сил Збройних Сил України, набуття ними спроможностей щодо лікувально-профілактичних заходів, надання

Сфера воєнної безпеки	Національні інтереси у сфері воєнної безпеки
	<p>всіх видів безоплатної медичної допомоги військовослужбовцям, у тому числі і стоматологічної, а також проведення медичної і медико-психологічної реабілітації.</p> <p>Належне медичне забезпечення військ, своєчасна та якісна медична допомога і медична евакуація поранених, уражених, травмованих і хворих з районів бойових дій сприяють зміцненню бойового духу військовослужбовців.</p>
Воєнно-екологічна сфера	Ведення навчальних та бойових дій з дотриманням норм Конституції України щодо збереження навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, Конвенції Про хімічну зброю.

Концепція запобігання виникненню воєнного конфлікту – передбачає активну співпрацю з усіма державами світу у напрямі забезпечення стратегічної стабільності і відвертання воєнних конфліктів виключно політичними, дипломатичними та економічними методами; створення воєнного потенціалу України, здатного звести до мінімуму імовірність виникнення воєнного конфлікту за рахунок потенційної можливості завдати агресору шкоди, при якій він втрачає стимули для нападу;

Концепція стримування можливої збройної агресії в контексті всеохоплюючої оборони України передбачає готовність сил оборони України, національної економіки, населення та всієї держави до надання відсічі збройній агресії проти України, нарощування спроможностей системи протиповітряної оборони, створення цілісної системи територіальної оборони, вжиття превентивних заходів щодо протидії воєнним загрозам, досягнення та підтримання спроможностей завдати противнику неприйнятних політичних, економічних, воєнних та інших втрат, з огляду на які він буде змушений відмовитися від ескалації або припинити збройну агресію проти України;

Концепція відсічі можливій збройній агресії, яка передбачає можливість завдання агресору поразки і примушення його до припинення воєнних дій та відмови від своїх намірів шляхом здійснення всеохоплюючої оборони.

Захищеність національних інтересів у сфері воєнної безпеки покладено на систему забезпечення воєнної безпеки України, цільовою функцією якої є забезпечення реалізації національних інтересів у сфері воєнної безпеки в умовах негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз.

Процес функціонування система забезпечення воєнної безпеки має відбуватися за такими етапами: моніторинг небезпек і загроз національним інтересам у сфері воєнної безпеки; ідентифікація небезпек і загроз; розроблення варіантів нейтралізації загроз (комплексу скоординованих дій); прийняття рішення про нейтралізацію загрози; забезпечення виконання рішення; практична реалізація рішення; контроль за виконанням.

Для ефективного захисту національних інтересів у сфері воєнної безпеки система забезпечення воєнної безпеки повинна функціонувати базуючись на принципах:

принцип потрійного реагування, досягається активною співпрацією з усіма державами світу у напрямі забезпеченням стратегічної стабільності і відвертанням воєнних конфліктів виключно політичними, дипломатичними та економічними методами; створенням воєнного потенціалу України та його демонстрацією, здатного звести до мінімуму імовірність виникнення воєнного конфлікту за рахунок потенційної можливості завдати агресору шкоди, при якій він втрачає стимули для нападу; відсічю можливої збройної агресії в разі її

виникнення, яка забезпечить завдання агресору поразки і примушення його до припинення воєнних дій та відмови від своїх намірів;

принцип безперервності досягається безперервним моніторингом небезпек і загроз національним інтересам та постійним підтриманням спроможності органів державного управління постійно здійснювати вплив на суб'єкти забезпечення воєнної безпеки під час моніторингу, в ході підготовки і ведення комплексу заходів з нейтралізації виявлених небезпек і загроз, а також отримувати від них інформацію (доповіді, донесення, зведення про обстановку, яка склалася); безперервність передбачає, що в умовах виникнення загрози, настання кризової ситуації система забезпечення воєнної безпеки продовжує діяти без значної втрати функціональності, усі суб'єкти забезпечення національної стійкості здатні виконувати основні функції;

принцип – циклічність функціонування передбачає повторення циклу системою забезпечення воєнної безпеки – моніторингу небезпек і загроз національним інтересам у сфері воєнної безпеки; ідентифікації небезпек і загроз; розроблення варіантів нейтралізації загроз; прийняття рішення про нейтралізацію загрози; забезпечення виконання рішення; практична реалізація рішення; контроль виконання рішення з визначення стану воєнної безпеки;

принцип оперативності – досягається здатністю суб'єктів забезпечення воєнної безпеки виконувати завдання управління системою забезпечення воєнної безпеки у строки, які дозволяють випереджати ескалацію небезпек, загрози в діях, швидко реагувати на виявлену загрозу та своєчасно впливати на суб'єкти забезпечення воєнної безпеки в інтересах забезпечення воєнної безпеки;

принцип керованості системи забезпечення воєнної безпеки забезпечує здатність системи приймати якісні рішення про запобігання зародженню та розвитку загроз національним інтересам у сфері воєнної безпеки, шляхом реалізації комплексу скоординованих дій із нейтралізації виявлених загроз, стримування та відсічі збройної агресії; розроблення та прийняття рішень про розвиток системи, про координацію і контроль за виконанням прийнятих рішень та контроль поточного і прогнозованого стану та рівня воєнної безпеки, ступеня реалізації цільової функції системи забезпечення воєнної безпеки після виконання прийнятого рішення;

принцип адаптивності системи забезпечення воєнної безпеки до зміни зовнішнього середовища безпеки досягається перш за все своєчасними змінами у структурі та складі системи забезпечення воєнної безпеки, які дозволять виявляти нові види, типи небезпек і загроз воєнного характеру. У першу чергу до таких нових типів небезпек і загроз будуть відноситись загрози пов'язані з розвитком науково-технічного прогресу, різноманітними інноваціями в IT-сфері, роботизованих систем озброєння та військової техніки, форм та способів ведення бойових дій, застосуванням зброї на нових фізичних принципах тощо;

принцип адекватності у реагуванні на зовнішні подразники забезпечує здатність органів державного управління забезпечити ефективну реалізацію можливостей ресурсів системи забезпечення воєнної безпеки для успішного виконання нею поставлених завдань і досягнення необхідного стану воєнної безпеки з найменшими втратами та у визначені строки. Саме тому адекватність у реагуванні на зовнішні подразники необхідно розглядати у взаємозв'язку з оперативністю;

принцип взаємосумісності – досягається перш за все сумісністю процедур, взаємовідносин між суб'єктами СБіО, а також сумісністю між СБіО України та міжнародними системами безпеки (НАТО), які можуть бути залучені до надання допомоги нашій державі з реагування на виявлені загрози;

принцип відповідності ресурсним можливостям держави досягається вираховуванням у мирний час, перш за все, економічні можливості держави на утримання і

розвиток суб'єктів забезпечення воєнної безпеки, забезпечувати неперевантаження, упередження "перегріву" економіки держави;

принцип відповідності структури системи забезпечення воєнної безпеки покладеним функціям та завданням – досягається створенням такої структури системи, яка буде повністю відповідати покладеним функціям та завданням, у якій будуть відсутні дублювання функцій та завдань між суб'єктами забезпечення воєнної безпеки та/або відсутність функцій або завдань, які не закріплені за суб'єктами забезпечення воєнної безпеки;

принцип відкритості – досягається ступенем достатності впровадження демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони та іншими суб'єктами забезпечення воєнної безпеки;

принцип зворотного зв'язку – забезпечує контрольну функцію відстежування за функціонуванням системи забезпечення воєнної безпеки, координацію функціонування державних органів СБіО та хід проходження фаз циклу функціонування самої системи забезпечення воєнної безпеки, а також контроль рівня воєнної безпеки держави.

Система забезпечення воєнної безпеки України як підсистема системи забезпечення національної безпеки забезпечує сприятливі умови реалізації національних інтересів у сфері воєнної безпеки шляхом реалізації своїх функцій:

моніторингова реалізується шляхом проведення постійного моніторингу безпекового середовища з метою виявлення найбільш динамічних небезпек і загроз у сфері воєнної безпеки;

прогнозна-аналітична реалізується шляхом аналізу, ідентифікації та визначення рівня загроз національним інтересам у сфері воєнної безпеки та прогнозування їх подальшого розвитку;

управлінська реалізується шляхом вироблення рішень з комплексу скоординованих заходів щодо нейтралізації виявлених загроз національним інтересам у сфері воєнної безпеки, координації функціонування підсистем системи забезпечення воєнної безпеки та забезпечення зворотного зв'язку суб'єктів забезпечення воєнної безпеки з РНБО України (воєнним кабінетом при РНБО України, Ставкою Верховного Головнокомандуючого Силами Оборони України), хід проходження фаз циклу функціонування самої системи забезпечення воєнної безпеки та контролювання рівня та стану воєнної безпеки;

програмно-аналітична реалізується шляхом розроблення програм щодо удосконалення функціонування суб'єктів забезпечення воєнної безпеки, як складових системи забезпечення воєнної безпеки та нарощування і розвитку їх спроможностей, а також реалізацію (виконанням) цих програм;

підготовчо-виконавча реалізується шляхом підготовки, забезпечення ресурсами виконання рішень з комплексу скоординованих заходів щодо нейтралізації виявлених загроз національним інтересам у сфері воєнної безпеки

інтеграційна реалізується шляхом процедурно-технічної та нормативної інтеграції з міжнародними системами безпеки та НАТО зокрема, а також досягненням інтероперабельності ситуаційних центрів суб'єктів забезпечення воєнної безпеки України;

у розділі V Сектор безпеки України, статтю 12, пункту 2 "До складу сектору безпеки і оборони входять" доповнити Президент України, Рада національної безпеки і оборони України;

у статтю 13 "Керівництво у сферах національної безпеки і оборони" внести зміни:

1. Керівництво у сферах національної безпеки і оборони відповідно до Конституції України здійснює Президент України, який:

1) забезпечує державну незалежність та національну безпеку;

2) є Верховним Головнокомандувачем Сил Оборони України,...

у Законі України "Про оборону України" [14] (в Розділі II Повноваження органів державної влади, основні функції та завдання органів військового управління, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, обов'язки посадових осіб, права та обов'язки громадян України у сфері оборони,

статті б замінити посаду Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України на Верховного Головнокомандувача Сил Оборони України;

в Указі Президента України “Про затвердження Положення про Апарат Ради національної безпеки і оборони України” [15] у пункт 3 “Апарат Ради” додати – щомісячно у мирний час та в умовах особливого періоду кожні два тижні визначає стан та рівень воєнної безпеки України з висвітленням на екрані Головного ситуаційного центру України.

Висновки

Однозначне розуміння усіма суб’єктами забезпечення воєнної безпеки основного понятійно-категорійного апарату у сфері воєнної безпеки, удосконалення законодавчої бази у контексті системи забезпечення воєнної безпеки держави, принципів її функціонування та функцій покладених на неї в разі впровадження у нормативно-правове поле України сприятиме підвищенню відповідальності за забезпечення воєнної безпеки, підвищить ефективність процедур взаємодії та сприятиме подальшому сталому розвитку системи забезпечення воєнної безпеки України. Запропоновані пропозиції до удосконалення нормативно-правового поля України дозволять більш оперативно та адекватно реагувати на виявлені загрози у сфері воєнної безпеки, упереджувати в їх динамічному розвитку та більш гарантовано захищати національні інтереси України, її територіальну цілісність та державний суверенітет.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розробку методичних рекомендацій щодо забезпечення інтероперабельності ситуаційних центрів України на національному та міжнародному рівнях.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

1. Концептуальні засади права національної безпеки України : монографія / П. П. Богутський. Київ : Науково-дослідний інститут інформатики і права НАПрН України; Одеса : Фенікс, 2020. 376 с.
2. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки : монографія. К. : НІСД, 2010. 288 с.
3. Ігнат'єв А. М., Гнасевич В. Ю. Нормативно-правова база забезпечення воєнної безпеки України в умовах повномасштабної російської агресії проти України. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ. 2025. № 1(84). С. 87–97.
4. Загуменна Ю. О., Сокурєнко В. В. Національна безпека України в умовах воєнного стану: теоретико-правовий аналіз. Вісник ХНУС ім. П. Й. Фальківського. 2024. № 31(2). С. 114–138. URL: [https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/31\(2\)_2024-114-138.pdf](https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/31(2)_2024-114-138.pdf) (дата звернення: 05.06.2024).
5. Ситник Г. П. Організаційно-правові засади забезпечення воєнної безпеки України. Київ : ТОВ «САК Лтд», 2023. 112 с. (КНУ імені т. Шевченка Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби кафедра глобальної та національної безпеки).
6. Степаненко Н. В., Безкровний А. В. Законодавчі основи забезпечення національної безпеки України. зб. наук. праць. Київ : Вищий навчальний заклад “Університет економіки та права “КРОК”, 2025. Вип. 3 (17). С. 10–17.
7. Організаційно-правове забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 7 липня

- 2023 року) / Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2023. 340 с.
8. Ігнат'єв А. Визначення стану воєнної безпеки на засадах використання ймовірнісної моделі реалізації національного інтересу. У: Оперативно-бойова діяльність сил сектору безпеки і оборони в умовах воєнного стану : Всеукраїнська науково-практична конференція (30 жовт. 2025 р., м. Київ) / НАСБУ. Київ, 2025.
 9. Ігнат'єв А. Щодо розробки методики визначення стану воєнної безпеки держави. У: Актуальні питання правового забезпечення сектору безпеки та оборони у сучасних умовах : III всеукраїнська науково-практична конференція (21 листоп. 2025 р., м. Харків) / НАНГУ. Харків, 2025.
 10. Соломицький, О., Гаврилюк, І., Ігнат'єв, А., Водчиць, О., Ремез, А., & Чернега, Т. (2025). Рекомендації щодо організації комплексного моніторингу воєнно-політичної обстановки в системі забезпечення воєнної безпеки держави. *Social Development and Security*, 15(3), 108-118. <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.3.12>
 11. Ігнат'єв А. М. Принципи функціонування системи забезпечення воєнної безпеки держави. Науковий журнал «Безпека держави». НАНГУ. 2025. Вип. 1(5). С. 41–47.
 12. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2018. № 31, ст. 241.
 13. Про Стратегію воєнної безпеки України : Указ Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021.
 14. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 9, ст. 106.
 15. Про затвердження Положення про Апарат Ради національної безпеки і оборони України : Указ Президента України від 14.10.2005 р. № 1446/2005.

References

1. Bohutskyi, P. P. (2020). Kontseptualni zasady prava natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Conceptual principles of the law of national security of Ukraine]. Naukovo-doslidnyi instytut informatyky i prava NAPrN Ukrainy; Feniks. [in Ukrainian]
2. Horbulin, V. P., & Kachynskyi, A. B. (2010). Stratehichne planuvannya: vyrishennia problem natsionalnoi bezpeky [Strategic planning: Solving national security problems]. NISD. [in Ukrainian]
3. Ihnatiiev, A. M., & Hnasevych, V. Yu. (2025). Normatyvno-pravova baza zabezpechennia voiennoi bezpeky Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoi rosiiskoi ahresii proty Ukrainy [Regulatory framework for ensuring Ukraine's military security in the context of Russia's full-scale aggression against Ukraine]. Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen NUOU, (1(84)), 87–97. [in Ukrainian]
4. Zahumenna, Yu. O., & Sokurenko, V. V. (2024). Natsionalna bezpeka Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: teoretyko-pravovyi analiz [National security of Ukraine under martial law: theoretical and legal analysis]. Visnyk KhNUS im. P. I. Falkivskoho, (31(2)), 114–138. [https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/31\(2\)_2024-114-138.pdf](https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/31(2)_2024-114-138.pdf) [in Ukrainian]
5. Sytnyk, H. P. (2023). Orhanizatsiino-pravovi zasady zabezpechennia voiennoi bezpeky Ukrainy [Organizational and legal principles for ensuring military security of Ukraine]. TOV «SAK Ltd». [in Ukrainian]
6. Stepanenko, N. V., & Bezкровnyi, A. V. (2025). Zakonodavchi osnovy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Legislative foundations for ensuring national security of Ukraine]. zb. nauk. prats, (3(17)), 10–17. Vyshchyi navchalnyi zaklad “Universytet ekonomiky ta prava “KROK”. [in Ukrainian]

7. Donetskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. (2023). Orhanizatsiino-pravove zabezpechennia natsionalnoi bezpeky v umovakh voiennoho stanu: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kropyvnytskyi, 7 lypnia 2023 roku) [Organizational and legal support of national security under martial law: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference]. [in Ukrainian]
8. Ihnatiiev, A. (2025). Vyznachennia stanu voiennoi bezpeky na zasadakh vykorystannia imovirnisnoi modeli realizatsii natsionalnogo interesu [Determining the state of military security based on the use of a probabilistic model for realizing national interest]. In Operativno-boiova diialnist syl sektoru bezpeky i oborony v umovakh voiennoho stanu: Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia (m. Kyiv, 30 zhovtnia 2025 r.). NASBU. [in Ukrainian]
9. Ihnatiiev, A. (2025). Shchodo rozrobky metodyky vyznachennia stanu voiennoi bezpeky derzhavy [Regarding the development of a methodology for determining the state of military security of the state]. In Aktualni pytannia pravovoho zabezpechennia sektoru bezpeky ta oborony u suchasnykh umovakh: III Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia (m. Kharkiv, 21 lystopada 2025 r.). NANHU. [in Ukrainian]
10. SolomitskyO., Havryliuk, I., Ihnatiev, A., Vodchyts, O., Remez, A., & Cherneha, T. (2025). Recommendations on the Organization of Comprehensive Monitoring of the Military-Political Situation in the System of Ensuring Military Security of the State. *Social Development and Security*, 15(3), 108-118. <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.3.12> [in Ukrainian]
11. Ihnatiiev, A. M. (2025). Pryntsypy funktsionuvannia systemy zabezpechennia voiennoi bezpeky derzhavy [Principles of functioning of the state military security system]. *Naukovyi zhurnal «Bezpeka derzhavy»*, (1(5)), 41–47. NANHU. [in Ukrainian]
12. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On National Security of Ukraine]. (2018). Law of Ukraine No. 2469-VII of June 21, 2018. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 31, Article 241.
13. Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy [On the Military Security Strategy of Ukraine]. (2021). Decree of the President of Ukraine No. 121/2021 of March 25, 2021. [in Ukrainian]
14. Pro oboronu Ukrainy [On Defense of Ukraine]. (1991). Law of Ukraine No. 1932-XII of December 6, 1991. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 9, Article 106. [in Ukrainian]
15. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Aparat Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy [On Approval of the Regulation on the Apparatus of the National Security and Defense Council of Ukraine]. (2005). Decree of the President of Ukraine No. 1446/2005 of October 14, 2005. [in Ukrainian]